

WANDELTOCHT “DOOR EN ROND” RIEME

TEKST GEBASEERD OP DE WANDELTOCHT VAN HET OUDERCOMITE

Aangepast door Patrick Ryckaert op 25 april 2013

VOORWOORD

wandeltocht doorheen de geschiedenis van Rieme. Aan de hand van deze handleiding die u – als ze stipt gevolgd wordt – terug zal brengen naar het vertrekpunt: de polyvalente zaal te Rieme.

Met deze bundel willen we een aantal historische elementen van vroeger tot leven wekken. De tekstkaders tussendoor en de bijlagen achteraan laten u even terugblikken in de tijd.

Er werden teksten herschreven en er werd fotomateriaal gebruikt van de werkgroep “fototentoonstelling 75 jaar Rieme” en eigen materiaal van Riemenaars, waarvoor onze oprechte dank. Tevens bijzondere dank aan “meester” Emmanuel De Maertelaere zonder wiens vroegere onderzoek- en verzamelwerk deze bundel niet mogelijk zou geweest zijn.

WANDELINFO

De volledige afstand van de wandeling bedraagt ongeveer 12,5 km maar er is tweemaal een alternatieve route voorzien zodat u ook een kortere tocht van ongeveer 8 km kunt maken. Voor rolstoelgebruikers en mensen met een buggy of kinderwagen is de korte tocht aangewezen daar niet alle paden op de lange wandeling bereikbaar zijn.

Mogen wij u vragen voorzichtig te zijn, zeker bij het dwarsen van een baan of spoorweg. Houd de kinderen steeds in uw onmiddellijke nabijheid.

HANDLEIDING

De beschrijving van de wandelroute is in het “vet” gedrukt en is gemakkelijk te volgen.

Tussen deze routebeschrijving staan tekstkaders die een historisch aspect beschrijven van de plaats of omgeving waar u zich op dat moment bevindt of over Rieme in het algemeen.

- ❖ **Vet = wegomschrijving**
- ❖ In een kader = historische terugblik

Wij wensen u een aangename en gezellige wandeling

GESCHIEDENIS VAN RIEME

De préhistorie

Klimaatsveranderingen hebben een grote invloed gehad op de ontwikkeling van de aarde en zijn bevolking. Op het einde van elke "ijstijd" werd het landschap ingrijpend veranderd: ijs en water maakten plaats voor moerassen, zand en bossen. Deze evolutie duurde meer dan 25000 jaar.

De streek ten noorden van Gent wordt in geologische termen de Vlaamse Vallei genoemd. Deze Vlaamse Vallei werd tijdens de ijstijden uitgeschuurd tot diepten van twintig tot vijftwintig meter beneden de huidige zeespiegel en telkens weer opgevuld. Ongeveer 2,5 miljoen jaar tot 13.000 jaar geleden liepen rivieren door deze vallei. De toenmalige Schelde vloede toen nog niet langs Antwerpen, maar liep rechtstreeks van Gent naar het noorden en stroomde ergens bij Terneuzen in zee.

Na de laatste ijstijd (13.000 jaar tot 10.000 jaar terug) vulde een laatste deklaag de Vlaamse Vallei en zijn rivieren met vooral zandige sedimenten volledig op. De wind had vrij spel op het losliggende zand. Er ontstonden aan het oppervlak zandige ruggen die 1 tot 4 meter boven de omgeving uitstaken. De ontwatering werd sterk gehinderd door deze zandophopingen en de rivieren zochten andere uitwegen. Het landschap werd voltooid door insnijding van het huidige definitieve rivierstelsel. De Boreale zandverstuivingen van de vallei van de oude Durme, gaven in onze streek het ontstaan van de donken, die bij latere overstromingen bleven uitsteken. Vandaar latere namen zoals Desteldonk, Oostdonk (Mendonk), Walderdonk (Wachtebeke), Terdonk, Speurdonk (Zaffelaere), om maar de voornaamste uit onze buurt te noemen.

Vanaf 2000 voor Christus werden in zandig Vlaanderen grote percelen ontbost en in cultuur genomen. Wanneer ze na korte tijd uitgeput waren, werden ze verlaten en door heide overwoekerd. Op een zandrug in de Vlaamse Vallei, gaande van Stekene tot Eeklo, legden de Romeinen de Antwerpse Heerweg aan. Het gebied dat later Ertvelde en Kluizen zou genoemd worden en dat door de Antwerpse Heerweg werd doorkruist bleef tot in de 12^e eeuw woeste heidegrond.

De Vier-Ambachten

Gehuchten en bewoners zijn in de middeleeuwen steeds afhankelijk geweest van burchten, kastelen, abdijen en grote hoeven. Naargelang de macht van het moment werden streken hertekend. Voor Rieme zijn de "Vier Ambachten", de abdij van Doornzele, de heerlijkheid "Avrije" en in mindere mate "Ser Pietersdamme" bepalend geweest.

In 1056 na de dood van Hendrik III, keizer van Duitsland, krijgt Rijksvlaanderen onder graaf Boudewijn V zijn definitieve vorm. Het omvatte: Zeeland ten westen van de Oosterschelde, een gebied omgeven door armen en kreken van de Westerschelde, dat naderhand de "Vier Ambachten" zou genoemd worden en Brabant tussen Schelde en Dender. Het was het gebied dat leenroerig afhankelijk was van het Duitse Rijk, tegenover de rest van Vlaanderen, afhankelijk van Frankrijk.

De Vier-Ambachten bestonden uit 4 gegroepeerde heerlijkheden: Boekhoute, Assenede, Aksel en Hulst. Zo Aksel aanvankelijk de kern der Ambachten moge geweest zijn, dan was zijn rol bij het begin van de 13^e eeuw reeds overgenomen door Assenede.

Ertvelde is zoals zovele dorpen in het Meetjesland, ontstaan langs de Antwerpse Heerweg. Precies daar waar hij gekruist werd door een andere belangrijke weg, die Gent met Biervliet verbond, werd, vanuit het ambachtscentrum Assenede, niet later dan omstreeks het midden van de 12^e eeuw, begonnen met de ontginning van het Arteveld (= woeste grond).

Op het einde van dezelfde eeuw slaagt de burggraaf van Gent erin belangrijke gebieden te verwerven in de Vier Ambachten en meer bepaald te Ertvelde en Kluizen. Omstreeks die tijd liet hij zijn Schipgracht (later Burggravenstroom) graven vanuit Gent tot Ertvelde en bouwt hij er zijn burcht op de Hoge Wal.

In mei 1227 oorkonden Johanna van Konstantinopel en haar gemaal Ferdinand van Portugal, dat zij 133 bunder woeste grond, gelegen tussen Ertvelde en Kluizen, met al de justitierechten er aan verbonden, belenen aan heer Walterus de la Haverie. De Averij strekte zich als een aaneengesloten geheel uit over de parochies Ertvelde en Kluizen. Zij werd doorsneden door het Averijvaardeken, grensbeek tussen de beide parochies.

Van het gehucht "Riemen" is er voor het eerst sprake in de 13^e eeuw. Op het einde van deze eeuw was Kluizen vrijwel volledig ontgonnen. Grote gedeelten van de Riemse heide en het ganse westelijke gedeelte van Ertvelde met de Vene als centrum lag nog woest en verlaten. Door een reeks schenkingen en beleningen zette de burggraaf van Gent de eerste en beslissende stap tot de ontginningen. Deze werden naderhand door de abdijen van Enname, Doornzele, de Bijloke en Oosteeklo en door lekenhanden als de Avrije, het Hof ter Loven en de heerlijkheid van Ser Pietersdamme voortgezet.

1245 - 1830

Achteraan in de bundel vind je een meer uitgebreide tekst.

In de periode van 1245 tot 1830 hadden Ertvelde en Kluizen vaak te lijden van bezettingen. De lasten van de verschillende oorlogen bestonden uit onderhoud van ter plaatse verblijvende militairen, levering van foerage, levensmiddelen en vee, opeising van mannen, paarden en wagens en schade en plundering door militairen.

Een bloedig treffen had reeds plaats op het einde van de grote Gentse opstand tegen de Franse koning Karel VI in 1385. De streek had ook bijzonder erg te lijden onder een nieuwe Gentse opstand tegen Maximiliaan van Oostenrijk tussen 1488 en 1493.

Ten tijde van Keizer Karel maken wij kennis met de eerste opeisingen van mensen en materiaal. Door zijn centrale ligging aan de Antwerpse heerweg had Ertvelde veel last van overnachtende troepen. De grote crisis greep echter plaats tijdens de Tachtigjarige Oorlog. Vanaf 1580 gaat het zeer snel naar een dieptepunt. Vanaf 1585 raakt de streek vrijwel onbewoond. Van 1588 tot 1592 is Ertvelde totaal verlaten. Daarna komt er een sporadische terugkeer van de bevolking die tot 1608 regelmatig verstoord wordt.

In het laatste decennium voor de Vrede van Munster (1648) is de toestand onrustig door de voortdurende landingen van de Staatse troepen in het noorden van de Ambacht onder leiding van Willem van Oranje en door de terugtrekkende Spaanse troepen, die zich aan allerlei excessen te buiten gingen.

De Franse veroveringsoorlogen (1649-1713) luidden een nieuwe maar niet zo ingrijpende crisisperiode in. De ergste jaren voor Ertvelde en Kluizen waren 1676, 1683, 1691 en 1708. Een totale ontvolking van langere duur kwam niet meer voor, maar veel mensen brachten hun kostbaarste huisraad te Gent in veiligheid.

Tijdens de Oostenrijkse successieoorlog stond onze bevolking aan dezelfde knevelarijen bloot, maar de periode was veel korter.

Op 1 oktober 1795 werd ons land bij Frankrijk ingelijfd. Ons land werd verdeeld in 9 departementen. Elk departement werd onderverdeeld in arrondissementen. De nieuw opgerichte gemeenten Ertvelde en Kluizen behoorden tot september 1803 tot het arrondissement Sas-van-Gent. Naderhand werd dit arrondissement hervormd en ressorteerden Ertvelde en Kluizen onder het arrondissement Eeklo.

Op 18 juni 1815 had de bloedige slag bij Waterloo plaats en tot 1830 behoorde onze streek tot het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Vanaf 1825 begon men met de verbreding en doortrekking van de Sasse Vaart naar Terneuzen. Op 19 november 1827 werd het voltooid kanaal Gent-Terneuzen plechtig ingehuldigd.

1830 - 1928

Heel veel van de Belgische omwenteling drong er niet door te Ertvelde. Krachtens een schrijven van het Voorlopig Bewind van 8 oktober 1830 werden alle burgers die minstens 10 gulden belasting betaalden, opgeroepen om een burgemeester, schepenen en raadsliden te kiezen.

Door de teleurgang van de traditionele spin- en weefnijverheid en de mislukte aardappeloogst van 1845 brak een zware crisisperiode aan. De honger wierp zijn dreigende schaduw over Vlaanderen.

In 1845 werd begonnen met de aanleg van de Riemsesteenweg. Vanaf 1853 werd Rieme door een weg met Ertvelde verbonden. Er kwamen twee tollokalen die in 1874 werden afgeschaft.

In 1865 wordt de spoorlijn Gent-Zelzate aangelegd over Wondelgem, Terdonk en Rieme. Het jaar nadien spreekt men reeds over het aanleggen van een verbindingsweg tussen het station en de Riemse steenweg.

In 1870-71 werden belangrijke verbeteringswerken uitgevoerd aan het kanaal Gent-Terneuzen met o.a. de rechtekking van de bocht te Rieme.

De Ertveldenaars ondervonden lijfelijk de Eerste wereldoorlog vanaf 23 oktober 1914. Toen rukten de Duitsers Ertvelde en Kluizen binnen. Ze bleven hier meer dan vier jaar.

In 1927 greep de eerste aanhechting plaats bij Gent.

Oprichting parochie Rieme

De nieuwe parochie St.-Barbara te Rieme (Ertvelde) werd opgericht bij K.B. van december 1927. Op 20 april 1928 werd Jacques Claeys-Bouüart door de toenmalige bisschop van Gent Mgr. Coppieters, als eerste pastoor aangesteld.

De begrenzing van onze parochie was aanvankelijk gelegen nabij het station. Dit was echter niet naar de zin van verder wonende families. Zij drongen er op aan ook tot de parochie te behoren daar het vroegere gehucht Rieme liep tot aan de herberg "In de Boekweitblomme". Zij kregen slechts gedeeltelijk voldoening, daar de grenzen verlegd werden tot aan de Spiedamstraat en de Callemansputtestraat.

De oprichting van de kerkraad gebeurde op het gemeentehuis van Ertvelde op 9 september 1928, in aanwezigheid van de pastoor en van burgemeester Paul Van Steenberge. Als voorzitter werd Dhr. M. Godin aangeduid (directeur van de Purfina en nochtans afwezig op de vergadering). Secretaris werd Theofiel Foucquaert en penningmeester-schatbewaarder Leo Vereecke. Andere leden waren August De Schepper en Gustaaf De Scheemaeker.

De eerste plaatselijke kerkdienst werd in een klas van de reeds bestaande meisjesschool gehouden op 27 september 1928.

Op woensdag 31 oktober 1928 werd de noodkerk plechtig ingewijd. Het meubilair kwam van overal vandaan en werd later doorverkocht aan de pastoor van Mariakerke voor zijn noodkerk te Kolegem.

Ondertussen was men begonnen met de bouw van de jongensscholen. Op 3 november 1928 waren 4 klassen voltooid.

In een nieuwe parochie hoorde natuurlijk een parochiekerk en een pastorie. De aanbesteding van de pastorie greep plaats op 24 augustus 1929 en de pastoor kon er reeds op 31 januari 1930 zijn intrek nemen. Voorheen verbleef de pastoor in het huis van Emiel Van Steene, later André Van Hecke, rechts van het vroegere Veldstraatje. De woning is ondertussen afgebroken en zou nu het huisnummer 28 in de Kanaalstraat dragen, tussen vroegere winkel Bollen en huidig kantoor Bracke. De bedoeling van de stichting van de nieuwe parochie was natuurlijk het bouwen van een parochiekerk. Het terrein van de bestaande noodkerk was echter te klein en die grond kon beter voorbehouden worden om er een klooster en parochiale zaal op te bouwen. Door tussenkomst van notaris José Claeys Bouüaert en na herhaalde bemoeiingen van de onvermoeibare pastoor, werd door de gemeente een terrein aangekocht dat eigendom was van de familie Eggermont te Leignon (Namen), die veel bezittingen had rond de school van Rieme.

In 1934 werden de plannen voor de kerk goedgekeurd door gemeente, provincie, kerkfabriek en commissie der Monumenten. In augustus van dat jaar namen de werken een aanvang. Op 31 maart 1935 werden kerk en klok plechtig ingewijd. Jammer genoeg bleef ze slechts vijf jaar ongeschonden.

De tweede wereldoorlog

Toen op 10 mei 1940 de Tweede Wereldoorlog uitbrak in België, vielen de bommen reeds op Rieme, meer bepaald op de Purfina en omgeving. Er vielen 8 doden: 6 soldaten en 2 burgers, met als eerste slachtoffer de zeventienjarige Anna Kerleu. Op 24 mei staken de Duitsers het kanaal over en de bezetting van Rieme, Ertvelde en Kluizen nam daarmee een aanvang.

De zwaarste bombardementen op Rieme gebeurden op 27 juli en op 7 en 18 augustus 1944. Ze werden uitgevoerd door Amerikaanse en Engelse bommenwerpers. Er vielen dertig dodelijke slachtoffers. De kerk, pastorie en meer dan tweehonderd woningen werden vernield. Rieme was gewoon met de grond gelijk gemaakt, zelfs de wegen waren niet terug te vinden. Voor de slachtoffers werd op Riems gebied een passend monument opgericht.

1945 -

De naoorlogse periode werd aanvankelijk beheerst door de heropbouw van Rieme. Daarnaast begon men met de infrastructuurwerken: de drinkwatervoorziening, rioleringswerken en systematische modernisatie van het bestaande wegdek.

WANDELING

- ☞ **De wandeling start en eindigt aan de parochiale kring. Bij het vertrek aan de kring wandelen we naar links in de Sint-Barbarastraat.**

Chiro Rieme

In 1976 werd te Rieme een gemengde jeugdbeweging opgericht met de steun van de toenmalige pastoor E.H Mees. Het werd de eerste gemengde chiro van het verbond met de naam "DE VLINDERTJES".

Oorspronkelijk waren er drie leeftijdsgroepen met elk een specifieke naam: speelclub, rakwi's en tito's. Tiptiens en kerels zijn er later bijgekomen. Met de hulp van veel vrijwilligers bouwden ze de lokalen in de St.-Barbarastraat.

Het tiendaagse kamp in 1963 te Romedenne, een kamplaats met weinig faciliteiten of luxe, was de eerste grote activiteit. Om de tachtig kinderen, leiding, kookmoeders en proost te eten te geven werd een heel varken geslacht.

De oude lokalen opgetrokken in hout werden verbouwd in ytongsteen en PVC ramen en deuren. De Chiro bestaat jammer genoeg niet meer.

- ☞ **Op het einde van de Sint-Barbarastraat links af slaan en via Riemewegel verder stappen richting kanaal.**

Vrije basisschool Sint-Barbara

Het ontwikkelingspeil, en dan vooral het lezen en het schrijven, stond in de achttiende eeuw nog op een laag pitje. Nochtans in 1773 vroegen de inwoners van de wijk Rieme om te hebben:

"op den gemelden wijk eene schole tot het Leeren de minderjarige Kinderen soo in de letterkonst als in de christelijke onderwijsinge, dat die daer gehaal nootsaeckelyck was, ten respecte de naeste aangelegen schole van densleve wijk Rieme afgelegten was, beth de dry quartiers wis."

Geeraart van de Voorde fs Dominicus werd hiervoor op 28 februari aangesteld als onderwijzer. Hij overleed echter reeds enkele maanden later en Rieme zat opnieuw zonder onderwijzer.

We moeten nu onmiddellijk een sprong maken naar 1913, Rieme behoorde tot de parochie Ertvelde. In datzelfde jaar werd een wijksschool, een meisjesschool, gebouwd door de parochie Ertvelde. Het waren zusters Maricolen die les gaven.

In april 1928, het jaar van aankomst van de pastoor, werd begonnen met de bouw van de jongensschool door Nestor Verhaeghe, naar de plannen van architect Henri Vaerwyck. Zij omvatte 4 klassen en was voltooid op 3 november 1928. In 1942 werd ook de jongensschool van Rieme administratief onafhankelijk van het Centrum van Ertvelde.

Het bombardement van augustus 1944 vernielde de beide parochiale scholen. Tot 1958 verbleven de kinderen in maffe houten barakken die al dienst gedaan hadden te Knesselare.

De aanbesteding voor de nieuwe scholen gebeurde in mei 1954. De wederopbouw is niet zonder moeilijkheden verlopen: de grondvesten van de oude meisjesschool bleken door het bombardement niet bruikbaar meer en de funderingen voor de jongensschool moesten aangelegd worden in de oude bedding van een sinds lang gevulde en vergeten waterloop. Al voor de aanvang der werken had men af te rekenen met bijkomende, onvoorziene kosten. Aannemer De Vlaeminck kreeg moeilijkheden met zijn leveranciers en onderaannemers die hij niet tijdig kon betalen. Aldus werden de werken stilgelegd van mei tot november 1957. Tenslotte kon de jongensschool in gebruik genomen worden in januari 1958, de meisjesschool in mei 1958.

Op 1 september 1976 kwam er een fusie tussen de jongens- en meisjesschool en werd er besloten tot het oprichten van de "Gesubsidieerde Vrije Gemengde lagere- en kleuterschool".

Dit jaar, bestaat de school 100 jaar !

Voor de kleuterschool beschikt men over twee voltijdse en twee halftijdse kleuterleidsters én een gymleerkracht, een kinderverzorgster geeft een helpende hand in de 1ste kleuterklas.

De lagere school beschikt over vijf voltijdse leerkrachten en één deeltijdse leerkracht, uiteraard heeft ook deze afdeling een gymleerkracht. Verder is er een zorgcoördinator die zowel de leerkrachten als de leerlingen begeleid bij specifieke problemen. Bovendien wordt er samengewerkt met CLB Eeklo en het revalidatiecentrum van Zelzate.

De speelplaats en de gebouwen zijn in de afgelopen 10 jaar volledig gerenoveerd.

- ☞ **Op het einde van de Riemewegel naar rechts wandelen en vervolgens afslaan in de Tragelstraat, de 1e straat links.**

De Tragelstraat

Als je hier op het kruispunt staat, met links achter de Bombardementstraat en rechts achter de Dordrechtstraat, en je kijkt, kun je je inbeelden hoe het hier geweest is begin de jaren 1900. Rechts liep het kanaal en voor ons stond de molen.

De Tragelstraat is genoemd naar de trekweg die langs het kanaal liep om de schuiten voort te trekken.

Het is ter hoogte van dit kruispunt met de Tragelstraat dat de Antwerpse Heerweg zijn veren (Het Riemse Veir) en bruggen (Ryme Brugghe) kende, later oostelijk opgeschoven door rechttrekking van het kanaal.

De oorspronkelijke Sasse Vaart, daterend van 1547, werd verscheidene keren verbreed en aangepast voor de moderne scheepvaart. Het veer, dat in 1809 werd hersteld, deed met onderbrekingen dienst tot rond 1920. De laatste veerman was Jan De Meester, bijgenaamd Jan Hoste, die tevens herberg hield.

Rieme heeft ook aan de overkant van het kanaal heeft gelegen, met vermelding van de "Riemsche Heije":

De Molenberg

Een imposante boom staat op het pleintje waar begin de 20e eeuw nog de molen van Rieme stond.

Onder het Ancien Regime bestonden te Ertvelde en Kluizen 4 molens, waarvan gegevens worden teruggevonden: de molen van de abdij van Enname te Kluizen op de grens met Evergem, de burggrafelijke molen in de latere Molenstraat te Ertvelde, de molen te Rieme en de molen te Zandeken.

De eerste twee waren de oudste en belangrijkste, de laatste twee ontstonden in de loop der 17e eeuw. De molen van Kluizendorp en de Stenenmolen te Ertvelde zijn pas later ontstaan en vallen hier buiten beschouwing.

Aangezien Ertvelde-molen slechts een verplichting inhield voor de laten van de Burggravij, lag het voor de hand dat ook in het oostelijk deel van Ertvelde, buiten het rechtsgebied van de burggraaf, een molen zou opgericht worden.

Dit gebeurde in de loop van de 17de eeuw te Rieme op een driehoekig pleintje van 14 roeden, nabij de Sasse Vaart, in cijnspacht uitgegeven door de abdij van Doornzele. Een eerste spoor wordt aangetroffen in 1650, op dat ogenblik is hij gedeeltelijk in het bezit van de familie Hamere, die toen ook de molen te Ertvelde bezat.

Omstreeks het midden in de 18e eeuw was de Rieme-molen in het bezit gekomen van de familie Vermeulen. In 1835 was hij nog steeds in het bezit van dezelfde familie nl. van Jan-Baptist Vermeulen en later van Jacques-Bernard Vermeulen, die de molen in 1845 verkocht aan Jan-Francies De Groeve, molenaar te Ertvelde.

In 1865 volgde opnieuw een verkoop aan de familie De Busscher. Bij het overlijden van Emiel in 1899 kwam de molen in onverdeeldheid aan zijn kinderen. In 1921 volgde de totale afbraak.

☞ **Aan het kruispunt rechts verder stappen, via de Kuhlmankaai naar het kanaal.**

Café's te Rieme

Rieme kent vandaag nog één café: Het Centrum. Iets verderop Taverne Rita en Restaurant Ypsilon, de vroegere Veldbloem ... binnen 50 jaar zal men beweren dat ook zij in Rieme lagen ... vertel het niet door in Ertvelde.

De geschiedenisboeken spreken over volgende herbergen op het grondgebied Rieme met als eerste "Inden Wildeman", ontstaan bij het graven van de Sasse Vaart:

1548 : Inden Wildeman: "Christofels Kusse, weerd Inden Wildeman te Riemen"

1647 : De Anker: "daar eene herberghe op staet tot Ryeme daer uythandt het hanckere"

1654 : Het Paardeken: "daer haer huys op staet ghenaeamt het peerdeken"

1690 : De Engel: "een huys ende schuere wesende een herberge daer vuyt hancht den Inghel staende binnen de prochie op het quartier Rieme op den cheyns gront van het clooster van Dooriseele"
Bestond nog in 1779.

1778 : herberg op de oostzijde van de Sasse Vaart, maar zonder uithangbord

1779 : De Goudblomme, aan het Riemse Veer: "D'herberge met uythang berd genaemt de gaudblomme"
Diende volgens de overheid te blijven bestaan "voor de negotie ende groote passagie"

1779 : Het Scheepken: "D'herberge met uijthangbert het Scheepken op den zelven traegel"

1779 : De Haan: "D'herberge daer voor teecken uytsteeckt den haene"

1788 : Het Groot Schippershuis op de oostzijde van de Sasse Vaart:

"een huys ... wesende een herberghe genaemt het groot schippershuis staende op ontrent veerthien roeden cheyns grondt van de Stadt Gent gestaen ende geleghen binnen de prochie van Ertvelde inden wijck van Rieme op d'oostzijde van de Sassche Vaert".

De glorie tijd van de herbergen situeert zich echter tussen de twee grote oorlogen, waar de bootsmannen vertier zochten in de talrijke cafés, gesteund door de werklieden uit de fabrieken van Rieme. Een groot deel van die café's lagen in wat nu de Kuhlmannkaai heet, maar vroeger nog Tragelstraat was. In bijlage vinden jullie een lijst die tracht een overzicht te geven.

☞ **Als de straat langzaam naar beneden begint te lopen, gaat u "den Heupel" af. Boven op den Heupel (heuvel) viel het eerste burgerslachtoffer tijdens de tweede wereldoorlog, een dramatische fase in de geschiedenis van Rieme, meer informatie verder.**

Kuhlmann

Vanouds was er te Rieme een bloeiende handel in asse, kalk en scheikundige meststoffen. De eerste aanvraag om in dit gebied een opslagplaats van scheikundige meststoffen te vestigen werd in 1886 door Kluizen verworpen.

Op 21 november 1910 liep bij het gemeentebestuur van Ertvelde een vraag binnen van de heer Kuhlmann, toen nijveraar te Rijsel, waar de firma in 1825 door de geboren Elzasser Frederik Kuhlmann gesticht werd, om op zijn grondgebied langsheen het kanaal te Rieme een fabriek te mogen oprichten van zwavelzuur en superfosfaten.

Na gunstig advies van de Bestendige Deputatie op 9 december 1910 greep de eerste spadensteek plaats op 3 april 1911. Op 12 juni 1911 werd de nodige machtiging verleend tot het plaatsen van de machinerieën. Op 13 mei 1912 volgde al een vraag tot vergroting en uitbreiding. Van 13 juni 1912 was de fabriek volop in bedrijf en kwamen van de omwonenden ook de eerste klachten binnen.

Het bedrijf telde toen al 400 man personeel. Aanvankelijk werden de grondstoffen aangevoerd uit Noord-Afrika (fosfaten) en uit het middellandse zeegebied (pyriet), later ook zinkerts van verschillende oorsprong.

Tijdens de eerste wereldoorlog lag de fabriek volledig stil en werd belangrijke schade aangericht door de ontmanteling van de loodapparatuur door de bezetter. Zij werd als conservenfabriek en fouragedepot ingericht. Bij hun aftocht op 2 en 3 november 1918 vernietigden de Duitsers op grondige manier alle voorraadmagazijnen, spoorwegen en laadbruggen. Onmiddellijk begon men met de heropbouw van de fabriek.

In 1924 werd de N.V. FOURS A COKE DE SELZAETE opgericht met het doel ammoniumsulfaat voort te brengen via kookovengas en ammoniak. De gebouwen bevonden zich deels op grondgebied Ertvelde, deels op grondgebied Zelzate. In 1929 nam Kuhlmann de uitbating van deze installaties over.

Nadat gevechten aan het kanaal in de meidagen van 1940 vrij grote schade hadden aangericht, was het vooral het bombardement in de nacht van 18 op 19 augustus 1944 dat enorme schade aanrichtte; men telde meer dan 100 bominslagen in de fabriek alleen. Een maand nadien dynamiteerden de aftrekkende Duitsers drie van de vier kranen die de haven bedienden en verlamden voor geruime tijd alle activiteit.

De wederopbouw werd dynamisch aangevat en ging gepaard met modernisatie en uitbreiding van de productiemiddelen. Einde 1966 werden in de fabriek ongeveer 1050 personen tewerkgesteld, waarvan 200 kaderleden en bedienden.

Sinds 1989 was het bedrijf gekend als Rodia Chemie, later werd het opgesplitst in Misa en Eso.

Door contractbreuk van de grootste Duitse afnemer (van het opgevaardeerde zwavelzuur) zijn nu alle installaties onherroepelijk stuk. Er is geen activiteit meer op enkele technici na, die de veiligheid van het bedrijf moeten garanderen. Gans de site is zwaar verontreinigd en moet (dringend) gesaneerd worden.

De gipsberg wordt door een consortium van Dredging International en firma Jan De Nul volledig afgedekt met een meter teeltaarde. Op de zuidzijde komt dan een van Europa's grootste zonnecellen park. De voor de zon ongunstige delen van het "zonnepark" zullen later beplant worden met bomen en struiken .

Aan het kanaal rechts afslaan richting Doornzele: de Riemekaai.

U bevindt zich hier in "t'Gadt" van Rieme. Wij verwijzen in dit verband naar voormelde kaart van 1783 uit het Staatsarchief van Gent. Deze kaart vindt u op de laatste pagina.

Kanaal Gent-Terneuzen

In de 16^e eeuw kende Gent een economische bloei door de opkomst en de uitbreiding van de linnennijverheid. Doch de economische expansie en handel werden geremd door het feit dat de stad niet over een directe en degelijke verbinding beschikte met de zee.

Op 3 februari 1547 werd een aanvraag voor een "Nieuwe Vaart naar de Dullaert" door de schepenen van Gent aan het gouvernement overgemaakt. Maria van Hongarije deed aanstonds de waterlopen onderzoeken. Door ordonnantie van 26 mei 1547 getekend te Turnhout, verleende Keizer Karel V vergunning om het gedeelte van de Sasse Vaart te graven tussen Roodenhuize en de zeedijk van de Braeckman. De werken werden uitgevoerd van september 1547 tot in het voorjaar 1549. Het oude gedeelte van de Burggravenstroom bleef voorlopig onaangeroerd.

Op 18 juli 1549 vroegen de schepenen van Gent de toestemming aan keizer Karel V om de Landdijk te mogen doorsteken. Het bouwen van een sluis die de Sasse Vaart met de Schelde zou verbinden werd als onmisbaar geacht, vermits anders de schippers aan de Landdijk aan wal moesten komen, de goederen ontschepen, over de dijk dragen en in schuiten laden, om verder naar Gent te worden vervoerd. Op 13 december 1549 werd toelating gegeven de landdijk te doorsteken en de nodige sluizen, kaaien en havendammen aan te leggen. De werken

liepen van 10 augustus 1551 tot 3 april 1563. In 1564-1565 werd de Burggravenstroom en Moere, tot dan onaangeroerd, uitgediept en met de Lieve verbonden.

In gevolge het vredetraktaat gesloten tussen de Verenigde Provinciën en Spanje, getekend te Munster op 30 januari 1648, werd de mond van de Schelde, de kanalen naar het Sas en het Zwin voor de scheepvaart gesloten. De Gentenaars verlieten het Sas en het kanaal. Langzamerhand slikte het dicht. Weldra was de ingang voor grote koopvaardijsschepen onbruikbaar. In Noord-Nederland werd de Braeckman ingepolderd zodat de vaargeul die naar het Sas van Gent leidde al op het einde der 17e eeuw tot een onbelangrijk beekje was herleid. In 1795 was het kanaal zo goed als verzand.

Na de slag bij Waterloo werden de Nederlandse Provinciën tot één koninkrijk verenigd. Het eerste voorstel om de Sasse Vaart te hergraven werd van de hand gewezen door de Staten-Generaal in 1817. Een koninklijk besluit van 17 december 1823 bepaalde dat er een kanaal van Gent naar Terneuzen zou gedolven worden.

De inwijding van het kanaal en van de twee sluizen te Terneuzen had plaats op 18 november 1827. De twee sluizen hadden een breedte van respectievelijk 8 m en 12 m. Het kanaal zelf was 23 tot 25 m breed aan de waterspiegel, 10 m op de bodem en 4,40 m diep.

Met de onafhankelijkheid van België op 4 oktober 1830 ging nog maar eens de sluiting van het kanaal gepaard. Door het Londense Traktaat van 19 april 1839 werd de vrede tussen België en Nederland geregeld en, na het uitvoeren der nodige baggerwerken, kon het kanaal Gent-Terneuzen einde 1841 terug worden opengesteld voor de scheepvaart. In 1870 werd de diepgang op 6,50 m gebracht, de bodembreedte bedroeg 17 m en de breedte van de waterspiegel 56 m. Van 1875 tot 1879 werden al de bruggen over het kanaal op Belgisch grondgebied herbouwd.

In 1879 kwam er een overeenkomst met de Nederlandse Regering voor verbredingwerken op het Hollandse en rechttrekking van de bochten. In april 1881 was gans het Belgische kanaalgedeelte al gemoderniseerd. Voor de werken op Nederlands grondgebied werden in 1880 de definitieve plannen opgemaakt en in 1881 de nodige gronden aangekocht. Zij werden in 1882-1885 uitgevoerd. Op 20 juni 1889 werd het laatste vak Rieme-Zelzate feestelijk ingehuldigd.

Op 12 oktober 1914 wordt het Kanaal gesloten voor de zeevaart. In 1918 waren alle bruggen tussen Gent en de Nederlandse grens vernield. Pas op 15 maart 1919 kwam het kanaal weer vrij. Op 10 mei 1940 volgde opnieuw een oorlogsverklaring met Duitsland. Alle bruggen, ook die in Nederland, werden vernield. Het kanaal was weer bruikbaar op 13 november 1944.

In 1960 werd tussen Nederland en België een volledig akkoord bereikt over de uitbouw van het zeekanaal tot een capaciteit van min. 50.000 ton. Tussen Gent en Zelzate werd de breedte aan de oppervlakte op 200 m, de bodembreedte op 101,5 m en de diepte op 12,5 m gebracht. In Zelzate werd een derde tracé aangelegd, daar het bestaande kanaal er door bebouwingen was ingesloten.

Wegens de vestiging van industrie, zowel op linker- als rechteroever, heeft het kanaal het agrarische milieu van vroeger verdrongen.

☞ **Blijven wandelen langs het Kanaal via de Riemekaai en vervolgens de Terdonkkaai tot net voorbij Bouwmaterialen De Jaeger.**

N.V. ED. De Jaegher & C°

De firma N.V. ED. De Jaegher & C°, thans gevestigd in het gebied van de oude opgevlude arm van het kanaal Gent-Terneuzen, is oorspronkelijk een lokale stichting.

Deze handel in bouwmaterialen werd op 15 maart 1926 gesticht als "Maatschappij in gezamenlijke naam Edouard De Jaegher en Cie". Op 24 april 1926 had een aankoop plaats tussen de Stationstraat en Riemsesteenweg waar reeds in 1926 de werf werd overgebracht.

Op 30 maart 1946 had een omvorming van de maatschappij plaats in N.V.

Op 7 maart 1957 had een aankoop plaats van nijverheidsgrond langs het kanaal, waarheen de werf op 12 mei 1959 overgebracht werd.

Avrijevaart

Een verbinding die tussen de Schipgracht en de latere bedding van de Sasse Vaart gegraven werd. Het Vaardeken was uitsluitend bedoeld als afwateringssloot voor het alluviale gebied van de Burggravenstroom. Hij ontleent zijn naam aan de vrije heerlijkheid Avrije, gesticht in 1227, die hij dwars doorsnijdt. Hij vormt de huidige grens tussen de parochies Ertvelde en Kluizen. Er is alle reden toe om aan te nemen dat hij nog niet gegraven was in 1233, gezien hij bij de afbakening van de parochies nog niet bekend was. Zeker was dat de Avrijlede reeds gedolven was in 1407. In dat jaar is er betwisting tussen de heren van de Averij en de abdis van Doornzele betreffende het uitzuiveren.

In 1482 wordt hij op kosten van de abdis van Doornzele herdolven.

Toch lezen we in 1547 ... "een cleen vevrvult vaerdeken". Gedurende de 17de en 18de eeuw kunnen we uit de parochierekeningen opmaken dat hij voortdurende diende gezuiverd te worden.

Ten gevolge van de overstromingen tijdens de natte winter 1738-1739 volgde in 1740 een grootscheepse herdelving. Het zou duren tot 1911 vooraleer "het vaardeken" nog eens werd herdolven. De Spiedambrug, waarvan al sprake in 1551, maakte in 1783-1784 plaats voor een stenen brug die in 1880 volledig hersteld werd. Toen bij Koninklijk Besluit van 18 oktober 1961 "De Burggraevewatering" werd ingericht, besloot met tot tal van realisaties: verbreding van de vaart, optrekken van een nieuwe brug en oprichten van een pompstation.

Het pad langs de Avrijevaart blijven volgen tot aan de volgende brug. Abdis van Doornzele

In 1234 werd door toedoen van gravin Johanna van Konstantinopel de abdis van Doornzele gesticht, precies op de grens van de Oudburg en de Vier-Ambachten op de parochiegrenzen van Evergem en Kluizen.

De gebouwen bevonden zich op Evergems gebied, maar een groot gedeelte van het beluik lag onder Kluizen. De abdis verwierf haar grondbezit grotendeels binnen de Vier-Ambachten, speciaal dan te Kluizen, Ertvelde, Zelzate en veel meer noordwaarts te Notene in Akselambacht.

Te Kluizen bedroeg het grondbezit 400 gemeten (178 ha.), waaronder drie belangrijke pachtgoederen: Het Goed te Nieuwenhove (later in 2 hoeven gesplitst), het Goed ten Broeke en het Goed te Wittevelde (oudere benaming van het Zandeken), alle in het oostelijke gedeelte van Kluizen, tussen de wijk het Zandeken en de latere Sasse Vaart.

Het Goed ten Nieuwenhove (Pachtgoederen)

Het belangrijkste pachtgoed van de abdis van Doornzele te Kluizen was ongetwijfeld het Goed ten Nieuwenhove, vevat in de hoek tussen de tragel van de Sasse Vaart en het Averijvaardeke, in de later er naar genoemde buurtschap de Pachtgoederen.

Van 1474 tot ten laatste 1498 werd het pachtgoed verhuurt aan Willem Willems. In 1477 grepen uitgebreide aanplantingen van appelbomen plaats en in 1487 werd een nieuwe schaapstal opgericht.

In 1498 wordt hij opgevolgd door Arend Temmerman die de gebouwen inkocht. In 1529 zien wij opnieuw een nieuwe pachter opduiken: nl. Jan Goethals.

Vanaf 1568 stellen we een eerste afsplitsing vast van dit, voor onze streek, reusachtig bedrijf. Bertelmeus pacht er het grootste deel van, de andere percelen worden afzonderlijk verhuurd. De invloed van troebelen weegt in 1582 zwaar door: de pachter is niet meer in staat de vastgestelde huursom te betalen. Door de hier opvolgende verwaarlozing en verwildering van het goed werd het vanaf 1601 in twee helften gesplitst. Korte tijd later wordt op beide deelhelften een afzonderlijke schuur gerecht.

In 1684 bestond de veestapel van de ene helft van het goed uit 10 koeien, 3 runderen en 3 paarden. De andere helft bezat een veestapel van 8 koeien, 2 runderen en 2 paarden.

☞ **Aan de brug, waar we de wandelaars op de korte tocht kruisen, gaan we door langs dezelfde kant van de Averijvaart tot aan de spoorweg.**

☞ **De spoorweg voorzichtig oversteken en het pad langs de overzijde volgen. Dit pad draait naar links van het vaardeken weg. De berm opkruipen en verder wandelen tot aan de volgende berm waar je rechts afslaat.**

De berm, waarachter de kluizendokken uitgegraven werden, volgen.

Kluizendokken

Met de realisatie van het Kluizendokcomplex op de linkeroever van het kanaal Gent-Terneuzen kunnen op Gents grondgebied een 200 ha terreinen voor havenactiviteiten worden ontsloten.

De terreinen aan het Kluizendok zullen worden aangewend voor de vestiging van nieuwe terminals, waarbij vooral gemikt wordt op goederenstromen van auto's en andere soorten general cargo, vloeibare en droge stortgoederen. De uitvoering van het project ging van start op 15 april 1996 en zal in totaal negen jaar in beslag nemen.

De bouw van het Kluizendok omvat de uitvoering van volgende werken:

- Bouwen van kaaimuren voor een waterdiepte van 18 m
In totaal dienen 4.200 m kaaimuren te worden gebouwd.
- Uitvoeren van baggerwerken
Met de baggerwerken is een grondverzet van 14 miljoen m³ gemoeid. De weggebaggerde grond wordt hoofdzakelijk gebruikt voor de ophoging van de omliggende bedrijfsterreinen.
- Aanleg van toegangswegen
Vanaf de R4 West dienen twee hoofdtoegangswegen te worden aangelegd, die het Kluizendok-complex zullen ontsluiten voor het wegverkeer.
- Aanleg van spoorwegen
Ten gevolge van de realisatie van het Kluizendok-complex wordt een bestaande spoorlijn (lijn 55) omgelegd.
- Aanleg van koppelingsgebieden
Tenslotte zullen ten noorden en ten zuiden van het Kluizendok-gebied ruime koppelingsgebieden worden aangelegd, teneinde de leefbaarheid van de nabijgelegen woonkernen te kunnen waarborgen. De wijze waarop deze koppelingsgebieden moeten worden uitgebouwd, maakt het voorwerp uit van recent studiewerk in het kader van het "ROM-project Gentse Kanaalzone" (Ruimtelijke Ordening en Milieuproject).

Momenteel is de volledige kaaimuur afgewerkt.

Ook de aanleg van de nieuwe ringweg rond de Kluizendokken is afgewerkt. Tevens is een aparte fietsweg aangelegd.

Het gehele terrein waarop de Kluizendokken gebouwd worden, ligt op het grondgebied Gent. Met de laatste verbreding van het kanaal Gent-Terneuzen werd een deel van het grondgebied van de toenmalige gemeente Kluizen afgenomen en aan Gent toegevoegd. De wijk Zandeken is opgeofferd en volledig verdwenen.

De aardeweg volgen tot aan de nieuwe spoorweg. De spoorweg oversteken en dan net voor de brug links af en verder wandelen naar het pompstation

Pompstation

De zetel van de watering is gevestigd te Ertvelde. Als voornaamste realisaties van de watering binnen het gebied Ertvelde noteren wij: de verbindingsvaart tussen de Burggravestroom (Spiegelstraat) en de Averijevaart (Schranskensbrug) met de erbij horende bruggen, voltooid in 1968 en de oprichting van een pompstation te Spiedamme langs de Averijevaart, om het waterpeil op het gepaste niveau te houden. De Averijevaart werd ook verbreed.

Het bemalingstation met de zeven openschroefpompen, is noodzakelijk geworden omdat de Averijevaart nu bijna gans de afwatering van het Meetjesland vanaf het munitiedepot te Eeklo voor zijn rekening neemt.

Het totaal van de werken: verbreding van de Averijevaart, het graven van het verbindingskanaal en het bouwen van het pompstation kosten 30 miljoen oude Belgische franken, waarvan 80% met een toelage van het Ministerie van Landbouw.

Het pompstation en de bijhorende uitrusting kostten 12 miljoen.

We volgen de Spiedamstraat richting Rieme.

Ser Pietershof - Spiedamme

Het Leenhof Van Nevele bestond uit een “zesde schoof van diverse tienden” in de parochies Kluizen, Ertvelde en St.-Kruis-Winkel, waarvan het andere zesde toebehoorde aan de St.-Pietersabdij en de overige vier zesden aan de abdis van Nieuwenbosse. De bezitters ervan waren de heren van Ser-Pietersdamme.

De heerlijkheid van Ser Pietersdamme lag op de grens van de parochies Ertvelde en Kluizen en was zeer klein in oppervlakte. Het was een vrije heerlijkheid die alleen de lagere rechtspraak bezat.

De oorspronkelijke naam Ser-Pietersdamme werd over St.-Pietersdamme vervormd tot Spiedamme. Enkel twee 18^e eeuwse heren zijn bekend: Lambert Emmanuel Jozef de Loneux in 1745 en Jr. Guillaume Alvarez, vrijheer van Westdorpe in 1763.

☞ **Vervolgens slaan we in de eerstvolgende straat Links af en wandelen verder in de Pelikaanstraat.**

☞ **1e straat links: Valkstraat. Op het einde rechtsaf in de Ijsvogelstraat. Het moge duidelijk zijn dat we in de vogelwijk aanbeland zijn.**

Vogelwijk

☞ **Terug eerste straat links: Kauwstraat.**

☞ **Waar de Kauwstraat naar rechts afbuigt gaan wij recht door tussen de huizen naar de Spechtstraat. Meedraaien naar rechts en op het einde links af in de Hoge-Averijestraat.**

De Averij

De Averij strekte zich als een aaneengesloten geheel uit over de parochies Ertvelde en Kluizen. Zij werd doorsneden door het Averijvaardeken, grensbeek tussen de beide parochies. Zij was zoals de Burggravij van Gent een leen van het grafelijk leenhof van de Oudburg te Gent. Het landboek van 1633 geeft voor de heerlijkheid een oppervlakte van 412 gemeten of iets meer dan 183 ha. De heerlijkheid bezat de drie graden van justitie: hoge, middelbare en lage.

In mei 1227 oorkonden Johanna van Konstantinopel en haar gemaal Ferdinand van Portugal, dat zij 133 bunder woeste grond, gelegen tussen Ertvelde en Kluizen, met al de justitierechten er aan verbonden, belenen aan heer Walterus de la Haverie (Wouter van Averia). Daarna ging de heerlijkheid over in handen van de familie de Gruutere.

De Averij was geen enclave in Assenede-ambacht, maar was samen met de Twaalf Hofsteden (waaruit Kluizen ontstond) een volkomen vrij leen, waarvan drie achterlenen of manschepen afhingen. In de heerlijkheid is de heer vertegenwoordigd door een baljuw en 7 schepenen, die samen de rechtspraak uitoefenden. De heer bezit er verder de traditionele rechten, zoals tol, vondst, confiscatie en bastaardgoed. Daarenboven heeft hij de vrije visserij (d.i. de Averijvaart met zijn vertakkingen). Hij bezit eveneens een patrijserij en een vogelrij. De 3 achterlenen bestonden respectievelijk uit 6 gemeten land aan de Bosstraat te Ertvelde, 4 gemeten en nog eens 3 gemeten te Kluizen.

In 1428 verwerft Jan van de Kethulle de Averij. Jan III van de Kethulle bracht het grootste deel van zijn leven in stadsdienst door. Hij was vijfmaal eerste schepen te Gent. Er werd op hem beroep gedaan bij de vredesonderhandelingen met Maximiliaan van Oostenrijk en hij bekwam voor de Gentenaren de gunstige vrede van Kadzand. Hij overleed als een alom geachte rechtsgeleerde op 25 november 1524.

In 1720 verdwijnt de naam van de Kethulle voorlopig van de lijst der heren van de Averij. Catherine-Philippine van de Kethulle huwt met Charles-Joseph-Francois Mesdach, die op 20 december 1720 de leenverheffing aangeeft.

In 1769 komt de naam terug als Jean-Juste van de Kethulle, baron van Wissekerke, heer van Rupelmonde, heer van Everstein, heer van de Averij wordt.

In 1780 wordt Filiep Vilain XIX, achterkleinzoon van Anne-Francoise van de Kethulle, de laatste heer van de Averij tot bij haar opheffing door de Franse Revolutie. Dit verklaart meteen waarom het archief van de Averij nu nog berust in het kasteel Vilain XIX te Bazel.

- ☞ **Ter hoogte van de nog bestaande hoeve van de vroegere Averij wandelen we naar rechts in de aardeweg.
Op het einde, voor het hekken, rechts afslaan en op het einde van de weg terug rechts in de Hoge Averijstraat.**
- ☞ **Aan het kruispunt met de Ijsvogelstraat wandelen we naar links in de Reigerstraat.**
- ☞ **Aan de vijver naar rechts door het park.**
- ☞ **We wandelen verder, rechtdoor over het voetbalplein en dan links af in de Koekoekstraat.
Op het einde van de Koekoekstraat rechts af in de Nachtegaalstraat.
Waar de Nachtegaalstraat naadloos overgaat in Riemeweg blijven we rechtdoor wandelen.**

- ☞ **Ook waar de Riemewegel echt een wegel wordt gaan we rechtdoor, nu lopen we op het oude tracé van de Antwerpse Heerweg.**

Antwerpse Heerweg

U las reeds dat er zich ongeveer 10000 jaar voor onze tijdsrekening stuifzandduinen hadden gevormd, die hun hoogtekam hadden tussen Brugge en Antwerpen. Dat precies op deze hoogtekam de Antwerpse heerweg moest ontstaan, ligt voor de hand.

Langs Wachtebeke en Winkel kunnen wij nauwkeurig zijn tracé door Ertvelde volgen. Ertvelde strekte zich toen nog gedeeltelijk uit op de oostelijke zijde van de latere Sasse Vaart. Trouwens tot in het begin van deze eeuw was er nog een veer te Rieme, dat als oeververbinding tussen de twee delen van de heerweg fungeerde.

Eertijds stond tussen Rieme en Ertvelde-dorp een linde, die aanduidde dat men precies de helft van de afstand tussen Antwerpen en Brugge had afgelegd.

Zo werd bv in 1538 de heer van Wingene, Ertvelde in het "Gulden Hoofd" door de schepenen getrakteerd, "doen hij deur Ertvelde passeerde naer Brugghe".

Oudste vermelding binnen Ertvelde : 1473 "den andworpschen wech".

De eigenaardige structuur van het stratennet achter het dorp van Ertvelde, wordt verklaard door de bocht, die de Antwerpse heerweg hier nam, richting Molenstraat. De heerweg liep dan verder richting Benningstraat, Heifortstraat naar Ter Venen, om het grondgebied Ertvelde te verlaten langs Oosteeklo, richting Lembeekse bossen en Eeklo. Te Eeklo noemt men hem in 1556 "den grooten heerwech die loopt van Eecklo naar Hertvelde".

Naast de wagenweg, parallel daaraan, lag een voetweg. Sporen hiervan in het wegennet zijn nog te vinden in de Riemewegel en de Trilouter "den voetwech van Brugghe naar Antwerpen".

Tot in de 16^e eeuw bleef de heerweg de voornaamste verkeersader door Ertvelde. Militairen, maar ook Engelse kooplui, maakten toen geregeld gebruik van deze weg.

Uit een overeenkomst van 1564 gesloten tussen de schepenen van Eeklo en de abdis van Oosteeklo, kunnen wij echter reeds opmaken dat er een zeker verval optrad. Ondanks het feit dat "coopliden ende passanten daer daghelijckx passeeren, is de heerweg, ten nauwe, wildt en periculeus".

- ☞ **We steken de Spiedamstraat over en blijven rechtdoor wandelen tot net voor de spoorweg. In de laatste straat voor de spoorweg slaan we links af.**

Hier vinden we ook de wandelaars van de korte tocht terug.

De beschrijving gaat verder na de richtlijnen voor de korte tocht op de volgende bladzijde.

!!
!!! VERVOLG KORTE WANDELING !!!
!!

☞ **Verder wandelen langs het fietspad.**

Executieoord

Gelegen op Gents grondgebied sinds 1927, maar historisch en geografisch behorende tot Ertvelde. Dit verlaten gebied, ontstaan door opvulling van de oude arm van het Kanaal (1870 en 1903) vormde een uitstekende plaats voor verdoken terechtstellingen tijdens de tweede wereldoorlog. Van 1941 tot 1943 werden hier door de Duitsers 20 weerstanders gefusilleerd. Op 9 en 10 augustus 1947 werd een grootse tweedaagse heldenhuide gebracht ter Terdonck en op het executieoord van Rieme. Op 10 juli 1949 werd het 'Nationale Heiligdom' geopend. De gefusilleerde mannen kregen een herdenkingskruisje. Om naar het domein te gaan, diende een donkere tunnel genomen, deze werd in 1953 verfraaid met afgedankte ornamenten van het Brusselse Noordstation : twee granieten leeuwen "als wachters aan de ingang van het dierbare plekje grond, opdat het niet door onwetenden of onachtzamen zou worden geschonden". Op de bandrol tussen hun klauwen prijkte het parool "Semper Fidelis", wat betekent "altijd trouw". Begin 1998 verhuisden de executiepalen en kruisjes naar Oostakker, omdat het executieoord moest verdwijnen voor het nieuwe Kluizendok. Momenteel is er op vraag van de familie Martens – Vereecke door het Havenbedrijf van Gent, een arduinen gedenkplaat, met de namen van al de gefusilleerden erop,naast de kerk geplaatst.

☞ **Op het einde van het fietspad slaan we rechts af en dalen de berm af via de aardeweg.**

Aan de brug, waar we de wandelaars op de lange tocht kruisen, volgt een fotomoment, foto's kunnen worden bijbesteld in de polyvalente zaal.

Verder rechtdoor wandelen, de brug oversteken en de aardeweg blijven volgen.

☞ **Aan de Riemewegel slaan we links af.**

☞ **De spoorweg oversteken en de eerstvolgende straat rechts af.**

De wandelaars voor de korte en lange tocht kunnen nu weer een tijdje samen stappen.

!!
!!! VERVOLG KORTE EN LANGE WANDELING !!!
!!

☞ **Op het einde steken we de Kanaalstraat over en wandelen aan de overzijde naar rechts.**

- ☞ **Net voor de spoorweg slaan we links de stationstraat in.**
In en bij het station is er mogelijkheid tot een drankje of een pannenkoek.

Station

In 1861 kreeg de regering drie voorstellen binnen om ons land met Terneuzen per spoor te verbinden. Er waren verschillende mogelijkheden: vertrek uit Gent, Lokeren of Mechelen.

De voorkeur van de toenmalige minister Jules Vanderstichelen ging uit naar zijn eigen stad Gent.

Vanuit Ertvelde vraagt men de ontworpen spoorweg in de nabijheid van het dorp te brengen. Deze stelling wordt voorlopig aangenomen. De spoorlijn zou lopen vanaf Evergem over Kluzen en Ertvelde naar Zelzate. In 1864 gaf men echter de voorkeur voor het oude tracé. Ondanks de protesten van Ertvelde, kwam het station, gebouwd door aannemer Gisseleire, toch te Rieme.

Op 19 december 1865 reed de eerste trein. De Exploitatie van de lijn werd eerst uitbesteed aan de Société d'Exploitations de chemins de fer, in 1873 opgeslorpt door de Société des Basins-Houllers.

Vijf jaar later nam Gent-Terneuzen de uitbating zelf in handen. In 1865 begon men met drie treinen per dag. De afstand was 22 km en de duur 52 min. In 1869 werd het vak naar Terneuzen afgewerkt. Op 1 april 1930 nam de NMBS de exploitatie tot Zelzate over. In 1961 werden de reizigerstreinen door bussen vervangen. Afgeschaft werden ook in 1973-1974 het telegraafkantoor en in 1977 de expreszendingen. De loskoer die werd gebruikt door tal van handelaars voor meststoffen en kolen, deed nog dienst tot in 1981.

De laatste stationschef was Emiel Cordonnier.

Markant feit; Tijdens (en voor) de periode dat Heronimus Claeys stationschef was, werd wegel naast het spoor bijna dagelijks (en zeker bij nieuwe maan) door smokkelaars gebruikt. Vee werd naar Nederland gesmokkeld, boter, koffie en andere levensmiddelen werden dan weer van Nederland naar België gesmokkeld. Wanneer de smokkelaars het station passeerden, werd kort op de bel geslagen om de stationschef te verwittigen dat hij beter binnen kon blijven. De smokkelaars werden vooraf gegaan door enkele bendeleden, die met kleine lantaarns de smokkelaars begeleiden. Meer dan eens werd er uit het "petroleumkot" olie gestolen om de lampen brandende te houden.

- ☞ **We vervolgen onze weg via de stationstraat richting Ertvelde.**
- ☞ **Aan het volgende kruispunt rechts afslaan in de Callemansputtestraat.**

!!
!!! SPLITSING LANGE EN KORTE WANDELING !!!
 !!!

- ☞ **Na ongeveer 500m slaan de wandelaars op de LANGE TOCHT links af in de Kerreweg aan BAKEN 375 van DISTRIGAS.**
- ☞ **De wandelaars op de KORTE TOCHT blijven rechtdoor wandelen.**
Aan de Callemansputtewegel komt alles weer samen.
Vervolg korte tocht zie blz. 21.

Wolven- kraaien- en vossenplaag.

Ertvelde werd al op het einde van de middeleeuwen door wolven geteisterd, waartegen zich de ganse dorpsgemeenschap te weer stelde.

In de ambachtsrekening van 1498-99 is er voor het eerst sprake van een georganiseerde actie tegen de wolven. Ertvelde en Kluizen bleven echter speciaal geteisterd. In dit dunbevolkte heidegebied lag het voor de hand dat er strijd diende geleverd tegen het ongedierte zoals wolven. In 1509 vragen zij een premie voor elke gedode wolf.

De wolven werden meestal gevangen met garen. Er werd een soort klopjacht gehouden, waarbij een menigte mensen de wolf in het garen dreef. Na de vangst gingen de verkleumde jagersgezellen zich mat de dode wolf als trofee, opwarmen in de drie dorpshebergen.

Bij de ontvolking tijdens de jaren 1590-1605 nam de wolvenplaag nog voortdurend toe. Jaar voor jaar vinden wij ze terug tot de periode 1618-1619.

Later en langer komt de vos als een te bestrijden roofdier voor. Een eerste maal wordt hij gesignaleerd in 1623-1624. Het jaar daarop worden er al 7 verdelgd. Deze vossen werden meestal geschoten of uit hun nest uitgedolven. Tot 1793 kunnen wij de verdelging der vossen volgen in de parochierekeningen van Ertvelde, omdat er een premie voor betaald werd.

In 1777 en 1779 werden eveneens dassen gedood te Ertvelde. In 1705 werd zelfs jacht gemaakt op een vermoedelijk verdwaald everzwijn. Tenslotte werd het Ambacht en dan vooral Ertvelde, meer bepaald de omgeving van ter Loven in de loop van de 16^e eeuw geteisterd door een kraaienplaag. Voor elke binnengebrachte kraaienkop werd een premie uitbetaald.

Deze plagen wijzen op het woeste en heideachtige karakter van Ertvelde. Door de demping van de "bomputten" en de opbouw van nieuwe industrie in de Assenedestraat is heel wat ongedierte opgeschoven naar de weilanden achter de huizen van de Stationsstraat. Momenteel worden er ook weer vossen waargenomen en met de regelmaat van een klok worden ganse kippenhokken door deze vossen leeggeroofd.

☞ **Net voorbij het eerste bosje dat we tegenkomen rechts afslaan. Deze landweg volgen tot aan de Callemansputteweg waar we terug naar rechts wandelen.**

4 ambachten

Wanneer Boudewijn IV, graaf van Vlaanderen, door keizer Hendrik II in 1012 voor het eerste opgenomen werd in diens vazalliteit, dan bestond zijn leen o.a. uit een gebied omgeven door armen en krekens van de Westerschelde, dat naderhand de "Vier Ambachten" zou genoemd worden.

In 1056 na de dood van Hendrik III, keizer van Duitsland, krijgt Rijksvlaanderen onder graaf Boudewijn V zijn definitieve vorm. Het omvatte: Zeeland ten westen van de Oosterschelde, De Vier-Ambachten en Brabant tussen Schelde en Dender. Het was het gebied dat leenroerig afhankelijk was van het Duitse Rijk, tegenover de rest van Vlaanderen, afhankelijk van Frankrijk.

Ambacht is de meest gangbare benaming voor een rechtsgebied of heerlijkheid in de kust- en polderstreek. De Vier-Ambachten bestonden uit 4 gegroepeerde heerlijkheden: Boekhoute, Assenede, Aksel en Hulst.

Zo Aksel aanvankelijk de kern der Ambachten moge geweest zijn, dan was zijn rol bij het begin van de 13^e eeuw al overgenomen door Assenede. Daar zetelde bij voorkeur de gemeenschappelijke vierschaar, daar ook resideerde de deken der Vier-Ambachten en daar bevond zich eveneens de grafelijke spijker (ontvangstbureau of magazijn voor de producten der grafelijke inkomsten).

Oorspronkelijk bestond het Ambacht Assenede uit volgende dorpen: Assenede, waaronder begrepen Zelzate, Wachtebeke, tweede residentieplaats van het Ambacht, St.-Kruis-Winkel, Ertvelde, Kluizen, Hertinge of Eertinge, Hugesluis, Moerkerke, Nieuwkerke, Peerboom, Steeland, Vroendijk of Vremdijk, Willemskerke en wat later van "de Neus" of Terneuzen reeds boven water uitstak.

Een heerlijkheid is een deel van een territoriaal vorstendom, waarover iemand (de heer) uit eigen naam zekere justitierechten uitoefent onder het hooggezag van de vorst.

Men onderscheidt drie soorten of graden van justitie:

De hoge rechtspraak behandelde alle criminele en civiele zaken.

De middel bezat het recht van galg en put.

De lage bezat alleen het recht van erfenis en onterfenis (koop en verkoop) van cijnsgronden.

☞ **Op het einde van de Callemansputteweg naar links wandelen. Vanaf hier vallen de korte en lange tocht volledig samen.**

!!
!!! VERVOLG KORTE EN LANGE WANDELING !!!
!!

☞ **Aan het volgende kruispunt rechts afslaan in de Assenedestraat.**

☞ **Steeds rechtdoor: Assenedestraat wordt Bombardementstraat.**

Purфина

In 1913 besloot de Compagnie des Produits du Naphte, waarvan de hoofdzetel in Antwerpen gevestigd was, een petroleumraffinaderij op te richten in Rieme. De bouwwerken vingen nog hetzelfde jaar aan. Onmiddellijk na de eerste wereldoorlog werden de bouwwerken voortgezet, maar nu voor rekening van de N.V. Petroles de Grosnyi.

Het "Naphtekot" zoals het toen in de volksmond genoemd werd, werd in 1923 overgenomen door de N.V. Purфина, een dochtermaatschappij van de N.V. Petrofina, met zetel gevestigd te Brussel. De Purфина bezat destijds een eigen vloot met drie tankers: "President Sergent", "President Francqui" en "Laurent Meeus".

In de Tweede Wereldoorlog werd de fabriek herhaaldelijk, zowel door de Duitsers als de geallieerden (Engelsen en Amerikanen), gebombardeerd en in 1944 was de fabriek volledig vernield. Onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog werden de puinen opgeruimd en de fabriek heropgebouwd.

In 1964 werd de oude firmanaam gewijzigd in N.V. Fina en in 1999 in Totalfina. Sinds de fusie tussen Total en Elf Aquitaine in 2001 noemt de fabriek TotalFinaElf.

☞ **Op het einde van de Bombardementstraat rechts afslaan en verder wandelen langs de Kanaalstraat in de richting van de kerk.**

Ter hoogte van de kerk voorzichtig oversteken.

Kerk

Wij verwijzen naar het begin over het ontstaan van parochie Rieme.

Voor de bouw van de kerk diende men over de nodige gronden te beschikken. Onderhandelingen met de K.O.O van Gent sprongen af. Het terrein van de bestaande noodkerk was te klein. Later zullen daarop het klooster en de parochiale zaal worden gebouwd.

Pastoor EH Claey-Bouüart was echter onvermoeibaar en hij richtte zich tot de familie Eggermont te Leignon nabij Namen, die over veel gronden rond de school beschikte. Na een jaar moeizaam onderhandelen, samen met notaris José Claey-Bouüart, werden de pogingen met succes bekroond. Een terrein van 31a70ca werd op 8 mei 1929 door de gemeente aangekocht tegen 15fr/m². Zo kon met aan het bouwen van de kerk beginnen denken.

Plannen werden dan ook al in 1930 gemaakt. Daar de subsidie van de gemeente, aanvankelijk 400.000 fr, terugviel op 100.000 fr, diende architect Vaerwijck zijn plannen te vereenvoudigen. De zijbeuken werden weggelaten en er werden eenvoudige materialen gebruikt. De plannen werden goedgekeurd in 1934 door de gemeente, de provincie, de kerkfabriek en door de Commissie der Monumenten. Er waren toen al vrijwillige giften ten bedrage van 400.000 fr verzameld.

Op 21 oktober 1934 werd de eerste steen gelegd en op 31 maart 1935 werden de kerk en de klok ingewijd onder grote volkstoeloop.

Reeds bij het begin van de oorlog (22-23 mei 1940) werd de kerk erg geteisterd. Ook de pastorie werd zwaar beschadigd. Wegens het gevaar voor bombardementen, werden missen, tot augustus 1940, gelezen in de parochiezaal. Onder de Duitse bezetting werden de kerk en de klok hersteld, volledig betaald door het Provinciaal Commissariaat van Wederopbouw. Op 27 juni 1942 waren de werkzaamheden voltooid.

Onze pastoorstichter (EH Claey-Bouüart) werd op 23 juni 1944 benoemd te Gentbrugge-Centrum. E.H. Evarist Van de Calseyde werd zijn opvolger op 23 juli 1944. Vier dagen later begonnen de eerste bombardementen die van Rieme één grote puinhoop maakten en o.a. de kerk volledig vernielden.

Na de bevrijding wilden de teruggekeerde Riemenaars hun kerk terug. Begin oktober werd de mogelijkheid onderzocht een noodkerk te bouwen op de puinen van de feestzaal. Reeds op 26 november 1944 werd in de noodkerk voor de eerste maal mis gelezen.

De heropbouw van de pastorie werd gestart op 22 augustus 1949, de voltooiing vond plaats in 1952. De heropbouw van de kerk werd op 29 december 1953 toegewezen aan de firma Gaston Heene uit Eeklo voor het bedrag van 4.253.487 fr. Op 24 mei 1954 begonnen de voorbereidende werken: afbraak en opruimen van puin. Op 14 juni 1954 begonnen de echte bouwwerken die klaar dienden te zijn op 1 augustus 1955.

Helaas zou EH Van de Calseyde zijn nieuwe kerk niet meer kunnen betreden, hij overleed immers op 10 oktober 1954. Op 18 oktober werd E.H. De Backere als pastoor benoemd, de installatie gebeurde nog in de noodkerk. Op 3 juli 1955 werd de gerestaureerde kerk voorlopig ingewijd. Eind juli 2013 wordt de kerk definitief gesloten. Dit houdt in dat er ook geen uitvaartplechtigheden, huwelijken, doopsels, eerste- en plechtige communies meer kunnen plaatsvinden op Rieme. Tevens wordt ook de kerk in Doornzele definitief gesloten.

Riemenaars zullen dus noodgedwongen moeten uitwijken naar Ertvelde. De kerken in Evergem, Sleidinge, Assenede en de hoofdkerk in Zelzate blijven voorlopig diensten verzorgen. De vraag is, voor hoelang nog ?

Door hevig protest van de inwoners van Kluizen, worden er daar nog "uitvaarten" en soms gebedswakes gehouden.

Het Bisdom bekijkt momenteel de mogelijkheden om voor de eerder genoemde kerken een andere bestemming te vinden.

☞ **We vervolgen onze weg langs de overzijde van Kanaalstraat (Voorzichtig bij het oversteken). We slaan nog niet af in de St.-Barbarastraat maar wandelen nog even verder tot aan het monument.**

Monument

Al in 1940, toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak in België, vielen de eerste bommen op Rieme en waren de eerste slachtoffers te betreuren. De zwaarste bombardementen op Rieme gebeurden op 27 juli en op 7 en 18 augustus 1944. Ze werden uitgevoerd door Amerikaanse en Engelse bommenwerpers.

Voor de burgerlijke oorlogsslachtoffers werd op 29 juli 1951 in Rieme een gedenksteen onthuld in aanwezigheid van de minister van wederopbouw, de provinciegouverneur en de burgemeester van Gent. De namen van de 37 burgerslachtoffers zijn er op vermeld.

☞ **Tegenover het monument slaan we links de Vredestraat in.**

☞ **Op het einde naar rechts en dan de eerstvolgende straat links. We zijn op ons eindpunt aangekomen.**

Parochiale kring – Noodkerkje – Toneelzaal

Graven van Vlaanderen (1245-1384)

Onder de Graven van Vlaanderen hadden Ertvelde en kluizen te lijden van vreemde bezettingen en plunderingen. Na de dood van gravin Johanna (1244) betwisten de Avesnes de Dampierres Rijksvlaanderen waartoe ook de Vier-Ambachten behoorden. Tussen beide kinderen van Margaretha van Konstantinopel, respectievelijk uit haar eerste en tweede huwelijk, kwam het tot een treffen, o.a. te Ertvelde, Hulst en Biervliet.

Tijdens de grote Gentse Opstand (1379-1385), werd Ertvelde opnieuw bij het strijdtoneel betrokken. Hoewel Gent al verslagen was door graaf Lodewijk van Male en de Franse koning Karel VI, wist Frans Ackerman zich op 14 juli 1385 bij verrassing meester te maken van Damme. Het Franse leger sloeg het beleg voor het stadje, maar het Gentse garnizoen ontkwam. De Franse koning kwam op strafexpeditie tegen de Gentenaars naar Ertvelde. Het kasteel van de burggraaf, dat van op de Hoge Wal de ingang van het dorp beheerste, werd ten gronde verwoest en nooit meer heropgebouwd.

Onder de Habsburgers (1482-1555)

Ertvelde, zoals trouwens de ganse streek tussen Gent en Brugge, had bijzonder erg te lijden onder de Gentse opstand tegen Maximiliaan van Oostenrijk (1488-1493). Veel bewoners vluchtten naar Gent en lieten hun erven aan de zwervende soldaten over. De streek lag er totaal verlaten bij. Wolven huisden op het platteland en bedreigden de achtergebleven dorpelingen en hun vee.

En toch na elke catastrofe keerden de verstrooide inwoners terug. In het jaar 1500 maakten de inwoners van het Ambacht zich klaar om de geboorte van Karel V te vieren. De Franse oorlogen van Karel V (1520-1525) veroorzaakten opeisingen van mensen en materiaal. Door zijn centrale ligging aan de Antwerpse heerweg had Ertvelde ook veel last van overnachtende troepen. In 1558 luidden in alle kerken van de Ambacht de doodsklokken voor de reeds afgetreden keizer Karel V.

De Tachtigjarige Oorlog (1566-1648)

Op 15 november 1576 kwam door de Pacificatie van Gent een godsdienstvrede tot stand, die einde 1579 definitief verbroken werd. Vanaf 1577 kwam het in onze gewesten ondertussen tot een gewapend conflict tussen de Staten Generaal, onder leiding van Willem van Oranje en de Spanjaarden.

Officieel was de Spanjaard nu de vijand geworden, want Ertvelde en Kluizen lag nu onder de Calvinistische Gentse invloedssfeer. De katholieke kerken werden ontmanteld en van hun kostbaarheden beroofd. De kerkgebouwen werden naderhand in brand gestoken. De beide Cistercienserinnenabdijen Doornzele en Oosteeklo werden geplunderd. Vanaf 1578 was de opstand ontaard in een echte burgeroorlog.

De inname van Gent door de Spaanse troepen op 17 september 1584 betekende voor Ertvelde en Kluizen de terugkeer onder het Spaanse gezag. Vanaf dan gaan het zeer snel naar een dieptepunt. De grote moeilijkheden, veroorzaakt door de moorddadige raids van de vrijbuiters, eindigen met de quasi ontvolking van de beide parochies. De vrijbuiters, ook wel water- of bosgeuzen genoemd, waren meestal avonturiers en verlopen soldaten die vanuit de militaire basissen in Staatse handen onze streken kwamen binnenvallen op buit belust.

Rieme, de plaats waar de Antwerpse heerweg de Sasse Vaart dwarst, werd in het troepenverkeer een strategische sleutelpositie. Op de oostzijde van de vaart wordt een fort gebouwd. Na de val van Oostende (20 september 1604) wordt het Ambacht een doortochtgebied van terugtrekkende Spaanse troepen, die zich aan allerlei excessen te buiten gaan. De toestand blijft onrustig door de voortdurende landingen van de Staatse troepen in het noorden van het Ambacht.

De Franse Veroveringsoorlogen (1649-1713)

Na het verdrag van Munster (1648) bleef de oorlogstoestand tussen Spanje en Frankrijk voortduren. Al in september 1648 liggen er troepen van Lorreinen in het ambacht. De Franse veroveringstochten luidden een nieuwe maar niet zo ingrijpende crisisperiode in.

In april 1676 worden Doornzele en Kluizen grondig geplunderd door Franse troepen. Tijdens het beleg van Gent in 1678 wordt Ertvelde zodanig veel overlast aangedaan dat de bewoners met hun bezittingen in de kerk vluchtten. Van 22 tot 24 december 1683 richtten de Fransen strooptochten in door gans het Meetjesland: Knesselare, Waarschoot, Sleidinge, Evergem en Assenede werden toen geheel of gedeeltelijk in as gelegd. Op 12 en 13 februari 1691 plunderden de Franse troepen de parochiekerk van Ertvelde, waar de verschrikte inwoners met hun vee en huisraad in gevlucht waren.

Een totale ontvolking van langere duur kwam niet meer voor, maar veel mensen brachten hun kostbaarste huisraad te Gent in veiligheid.

BIJLAGE 1: GESCHIEDENIS VAN RIEME VAN 1245 TOT 1928

De Oostenrijkse Erfopvolging en de Brabantse omwenteling

Bij de dood van Karel VI (1740) besteed zijn dochter Maria-Theresia de troon. Haar erfenis werd echter betwist, onder meer door Karel-Albert van Beieren. Een opeenvolging van internationale gebeurtenissen vormde een aanleiding voor de troepen van Lodewijk XV om in 1744 ons land binnen te vallen.

Tijdens de Oostenrijkse successieoorlog stond onze bevolking aan nieuwe knevelarijen bloot: onderhoud van ter plaatse verblijvende militairen, levering van foerage, levensmiddelen en vee, opeising van mannen, paarden en wagens, schade en plundering door militairen.

De Brabantse omwenteling barstte los op 24 oktober 1789. De Ertveldse bevolking stond niet onverdeeld achter de patriotten. Een laatste uitloper van het Ancien Regime of beter reeds een eerste teken van het Nieuwe Regime is een nieuwe Franse inval in onze gewesten in 1792.

Onder Frans bewind

De definitieve verovering van onze gewesten door de Fransen greep plaats op 26 juni 1794 toen het Oostenrijkse leger nabij Fleurus door een belangrijke Franse troepenmacht verslagen werd. Op 1 oktober 1795 werd ons land bij Frankrijk ingelijfd.

